

Evoluční morfologie rostlin

Květenství

Pavel Veselý

MODULARIZACE VÝUKY
EVOLUČNÍ A EKOLOGICKÉ
BIOLOGIE
CZ.1.07/2.2.00/15.0204

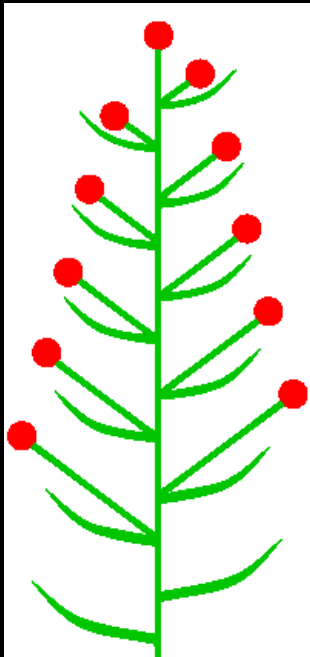
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Co je květenství

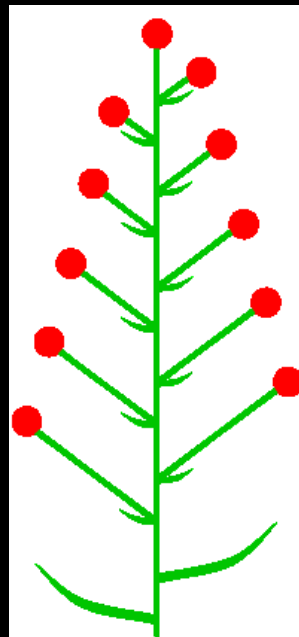
- soubor květů ve stálém, taxonomicky charakteristickém uspořádání
- je stonkového původu, větve jsou podepřeny listy
- původně květy byly po jednom
- více květů pohromadě zvyšuje pravděpodobnost opylení

Květenství a listeny

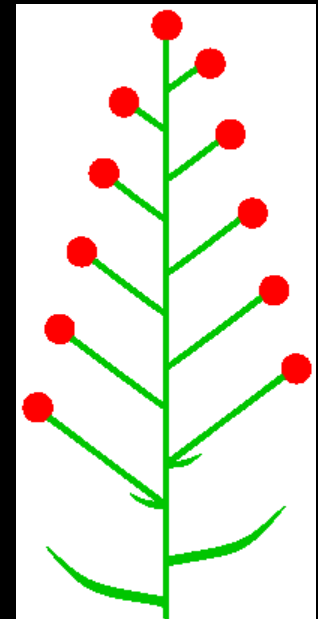
- podle přítomnosti listenů rozlišujeme květenství:

s listovitými listeny

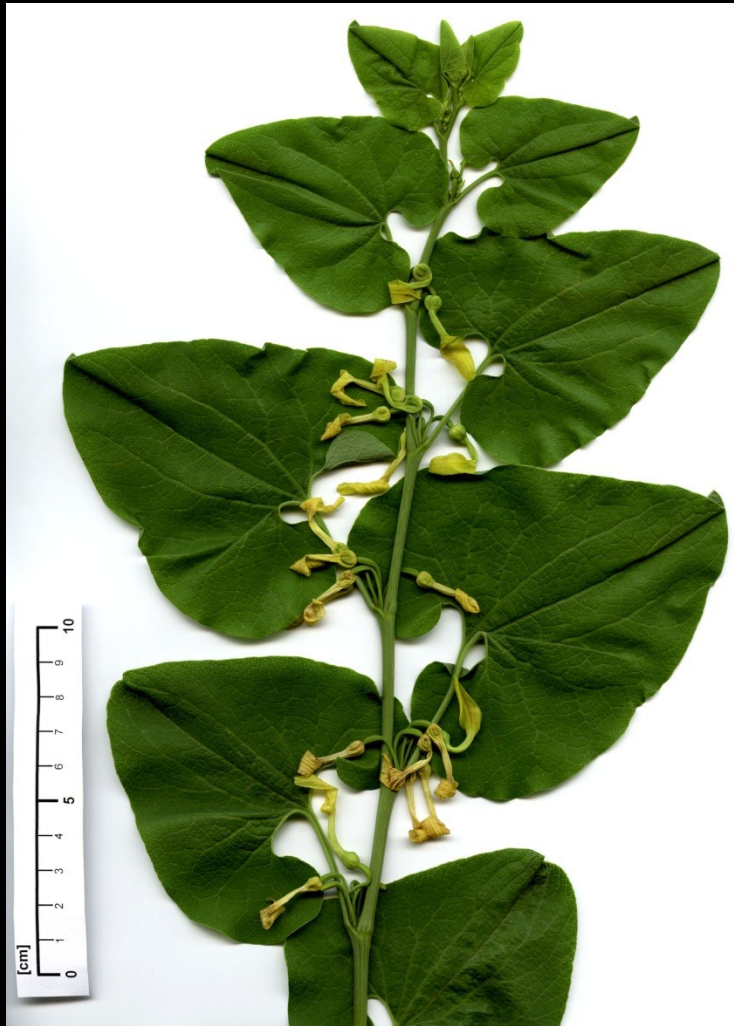

s listeny

bez listenů

Listovitá květenství

Aristolochia clematitis, Aristolochiaceae

Veronica persica, Plantaginaceae

Listenatá květenství

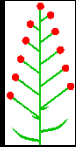
Verbascum phoeniceum, Scrophulariaceae

Veronica arvensis, Plantaginaceae

Bezlistenná květenství

Laburnum anagyroides, Fabaceae

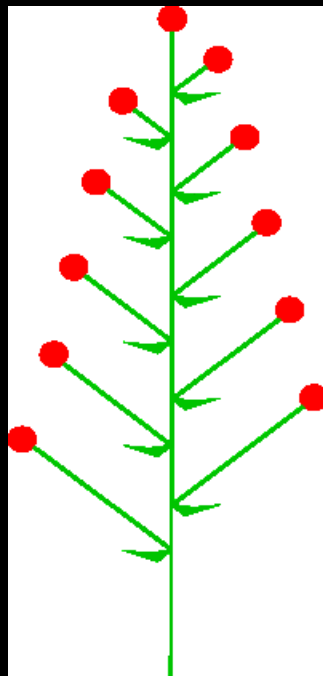

<http://botany.cz/cs/thesium-ebracteatum/>

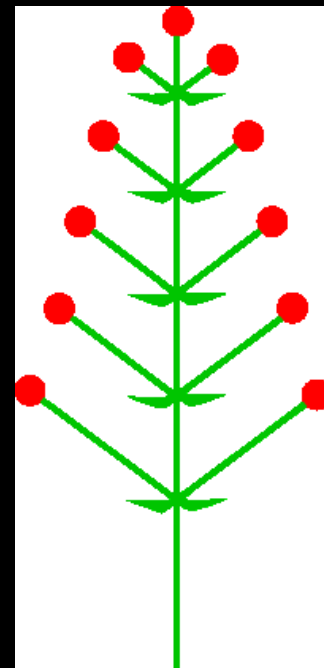
Thesium ebracteatum, Santalaceae

Pozice květů

- květy mohou být uspořádány:

střídavě

vstřícně, přeslenitě

- a to bez ohledu na uspořádání listů a typ větvení!

Pozice květů

Veronica persica,
Plantaginaceae

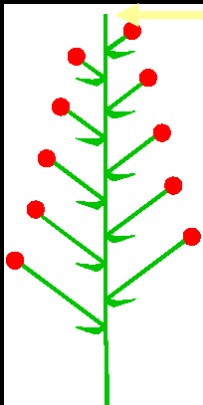
Přestože listy jsou
u rostliny vstříčné

Květy v květenství
jsou uspořádány
střídavě a to včetně
listenů!

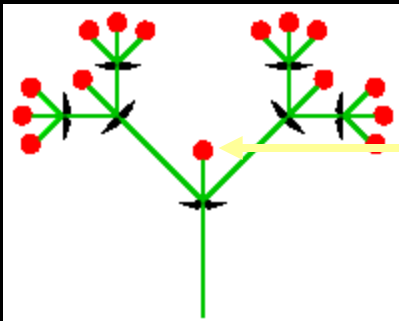
Jednoduchá květenství

- hroznovitá (otevřená, monopodium)

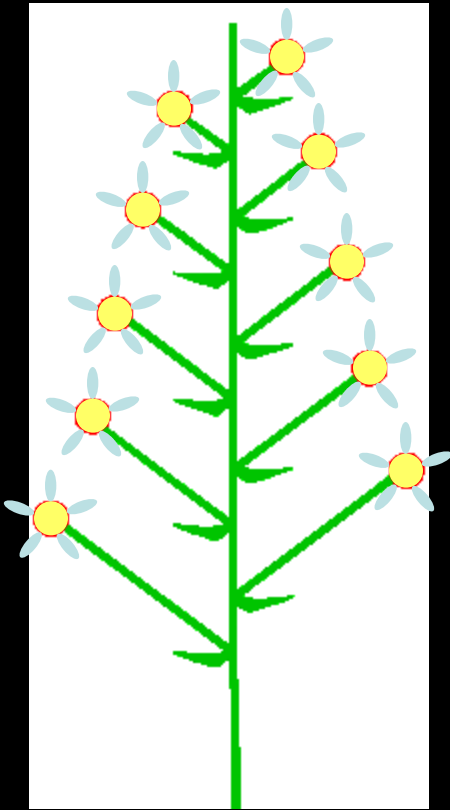
rozkvétají od báze ke špičce
nebo z kraje dovnitř

- vrcholičnatá (uzavřená, sympodium)

nejčastěji rozkvétají od konce starších
k dalším větvím

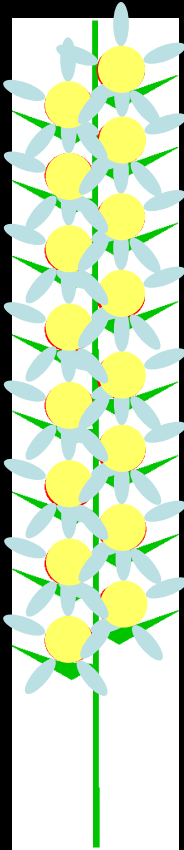
Hroznovitá květenství

hrozen

- základní otevřené květenství, monopodiálně větvené
- květy uspořádány střídavě či vstřícně/přeslenitě
- ostatní typy jsou odvozeny „deformacemi“ hroznu
- často existují i přechodné typy
- rozkvétá od báze ke špičce (zespodu navrch)

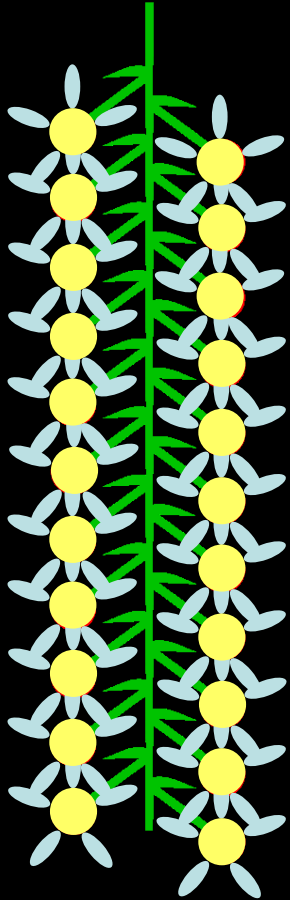
Hroznovitá květenství

klas

- Klas je typ hroznu, kde květy jsou přisedlé, bez stopky
- rozkvétá od báze ke špičce

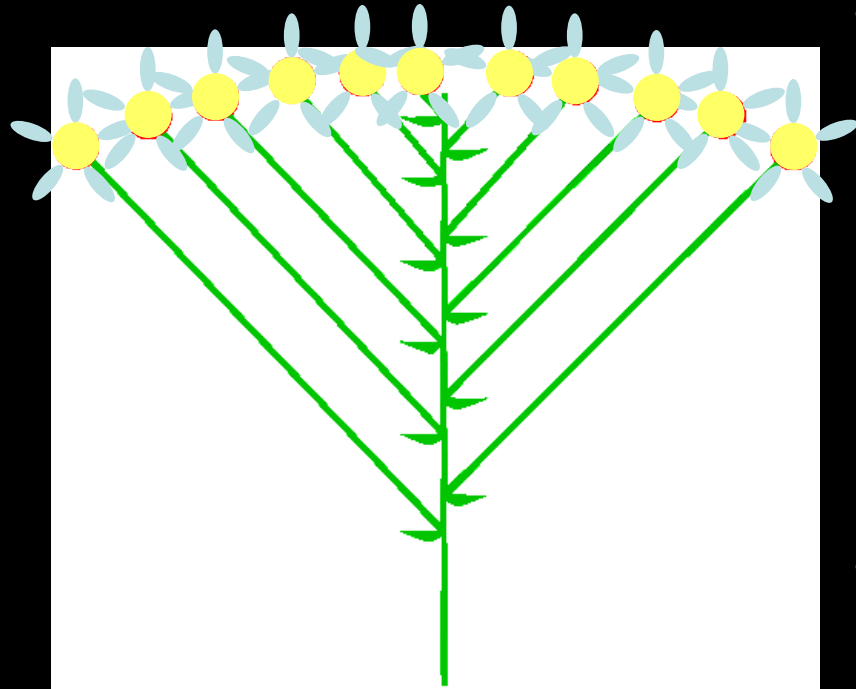
Hroznovitá květenství

jehněda

- Jehněda je převislý hrozen se zkrácenými stopkami květů, nebo s květy přisedlými
- rozkvétá od báze ke špičce (shora dolů)

Hroznovitá květenství

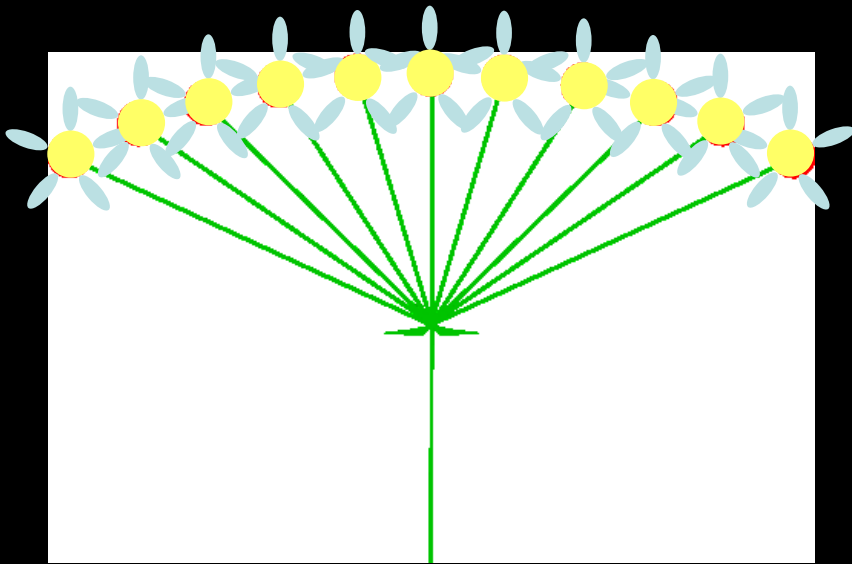

chocholík

- Chocholík je od hroznu odvozen protažením stopek spodních květů na úroveň horních
- rozkvétá z krajů ke středu

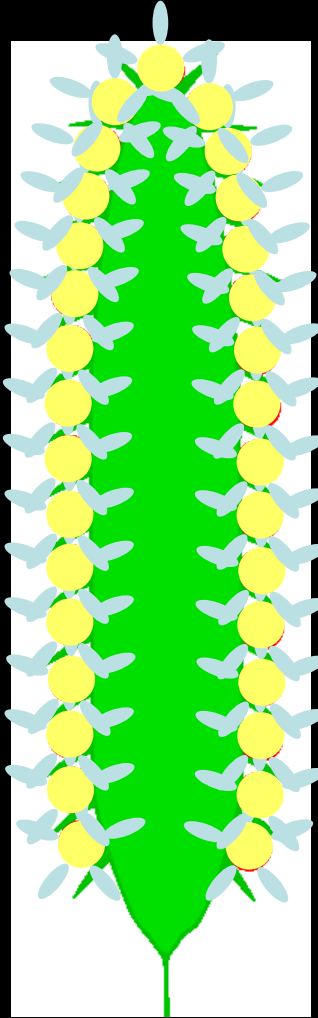
Hroznovitá květenství

okolík

- Okolík je od hroznu odvozen zkrácením internodií monopodia tak, že květy vyrůstají z jednoho místa
- rozkvétá z krajů ke středu

Hroznovitá květenství

palice

- Palice je klas se ztlustlým vřetenem květenství
- rozkvétá od báze k vrcholu

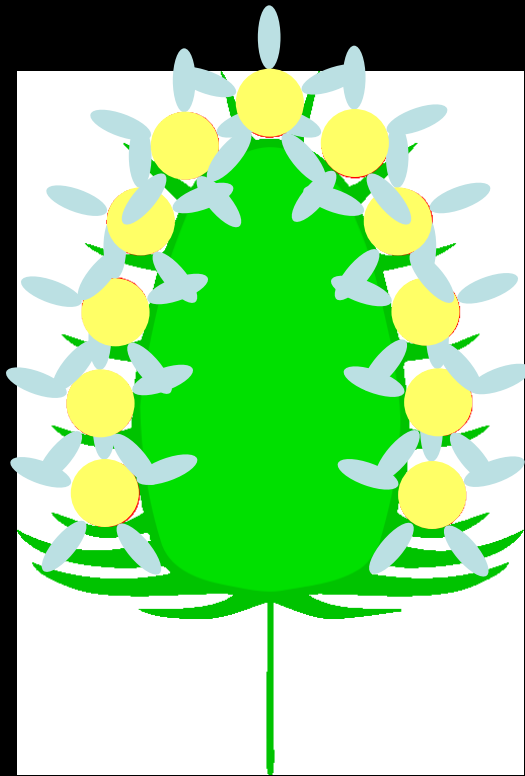
Zploštělá palice

https://www.verticalgardenpatrickblanc.com/sites/default/files/styles/slide_show/public/medias/image/ptersanthes_spoliata_rendition_florescence_axis_with_young_green_unripe_fruit_sba_konpsarawakborn_eo.jpg?itok=H4m22xpg

Pterisanthes polita, Vitaceae

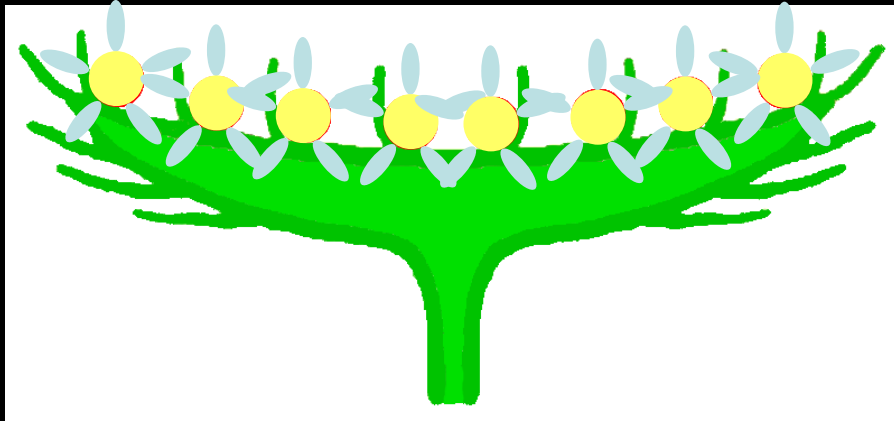
Hroznovitá květenství

hlávka,
strboul

- Hlávka/strboul je stažený hrozen (někdy se ztlustlým vřetenem)
- rozkvétá od báze k vrcholu

Hroznovitá květenství

úbor

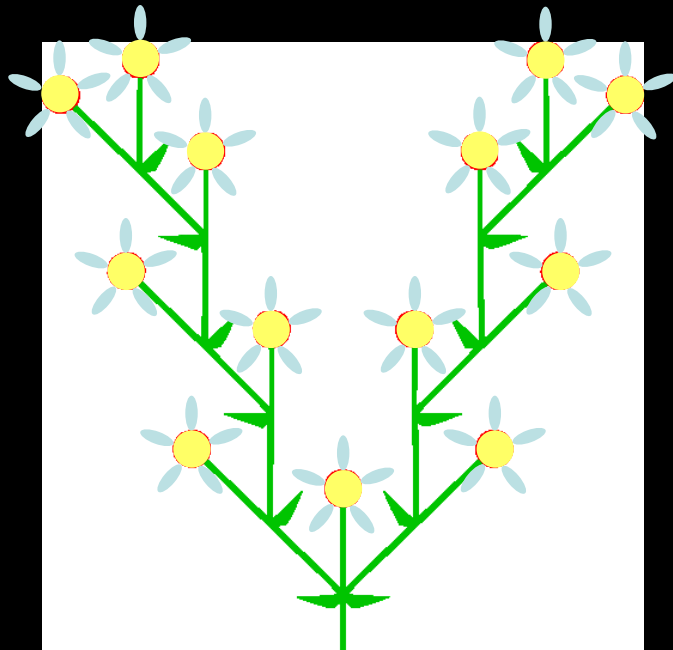
- Úbor je hrozen s vřetenem roztaženým do plochy (lůžko úboru), na něm leží jednotlivé květy
- rozkvétá z krajů ke středu

Hroznovitá květenství

- *Magnoliopsida*: *Lauraceae*, *Piperaceae*, *Aristolochiaceae*
- *Bazální Rosopsida*: *Ranunculaceae*, *Berberidaceae*, *Fumariaceae*, *Platanaceae*, *Grossulariaceae*, *Vitaceae*
- *Rosidae*: *Fagaceae*, *Betulaceae*, *Rosaceae*, *Fabaceae*, *Polygalaceae*, *Brassicaceae*, *Resedaceae*, *Rutaceae*
- *Caryophyllales*: *Polygonaceae*
- *Santalales*: *Santalaceae*, *Loranthaceae*
- *Asteridae*: *Primulaceae*, *Ericaceae*, *Balsaminaceae*, *Cuscutaceae*, *Plantaginaceae*, *Orobanchaceae*, *Asteraceae*
- *Liliopsida*: *Acoraceae*, *Araceae*, *Potamogetonaceae*, *Tofieldiaceae*, *Liliaceae*, *Melanthiaceae*, *Asparagaceae*, *Hyacinthaceae*, *Amaryllidaceae*, *Orchidaceae*, *Poaceae*

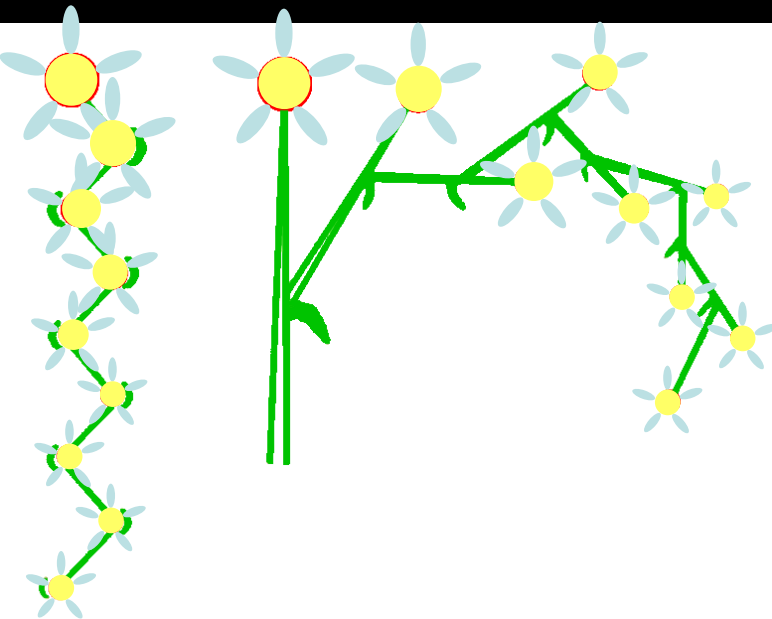
Vrcholičnatá květenství

dvojitý vrcholík

- základní uzavřené květenství, sympodiálně větvené (monocházium)
- rozkvétá od středu k ramenům

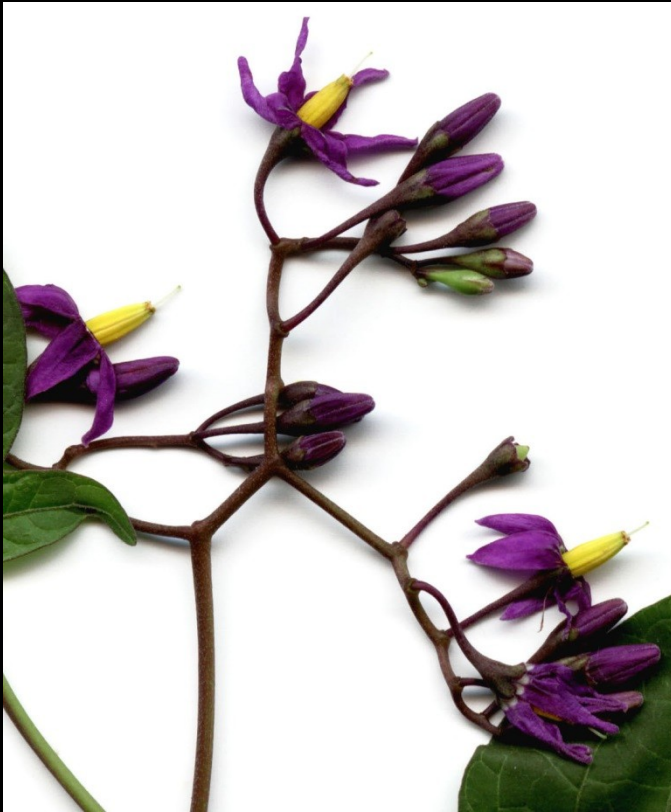
Vrcholičnatá květenství

vijan

- Větve vijanu vyrůstají vždy na opačných stranách, jako u vrcholíku, květy jsou jakoby ve 2 řadách.
- květenství převislé
- rozkvétá od středu k ramenům

Vijan

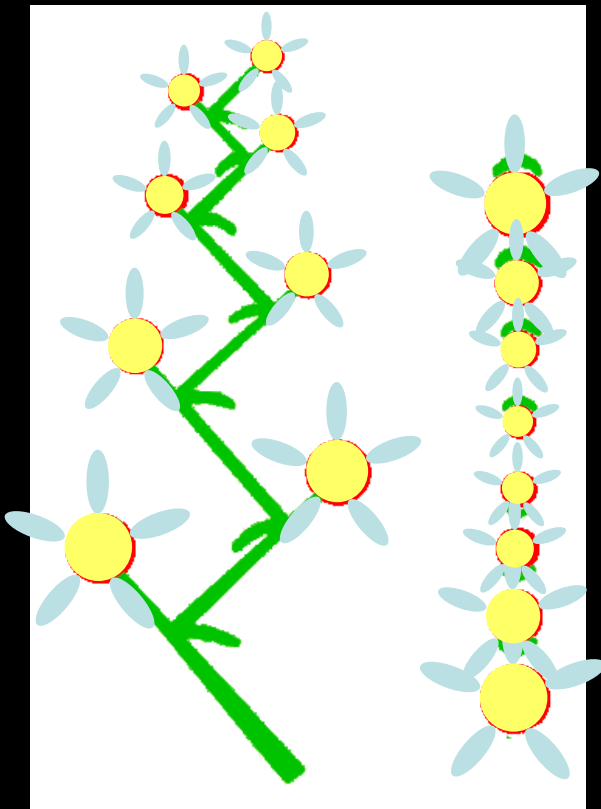

Solanum dulcamara
Solanaceae

Anchusa officinalis
Boraginaceae

Vrcholičnatá květenství

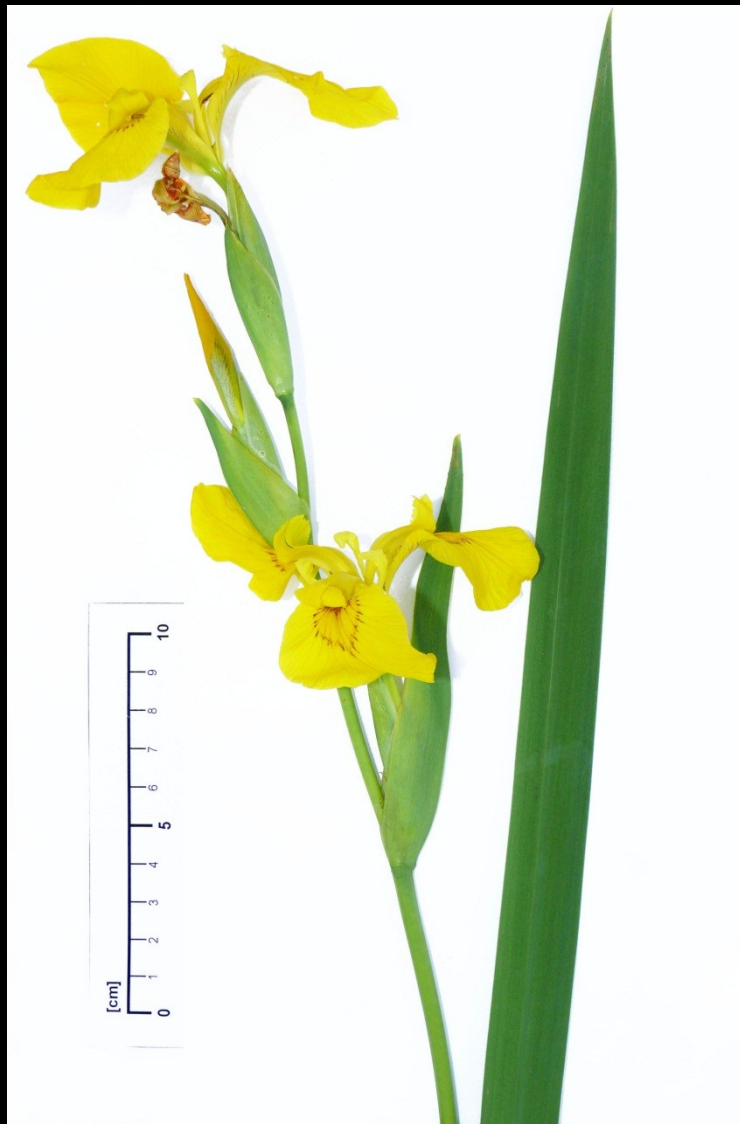

vějířek

- Větve vějířku vyrůstají vždy na opačných stranách, jako u vrcholíku, větve a květní stopky v jedné rovině.
- rozkvétá odspoda nahoru

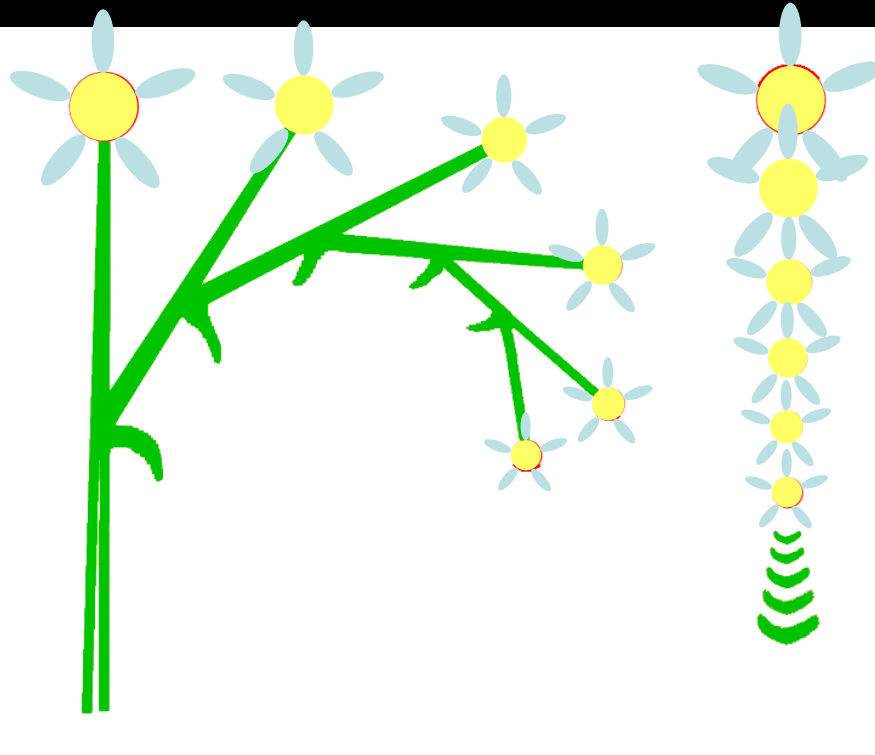

Vějířek

Iris pseudacorus, Iridaceae

Vrcholičnatá květenství

srpek

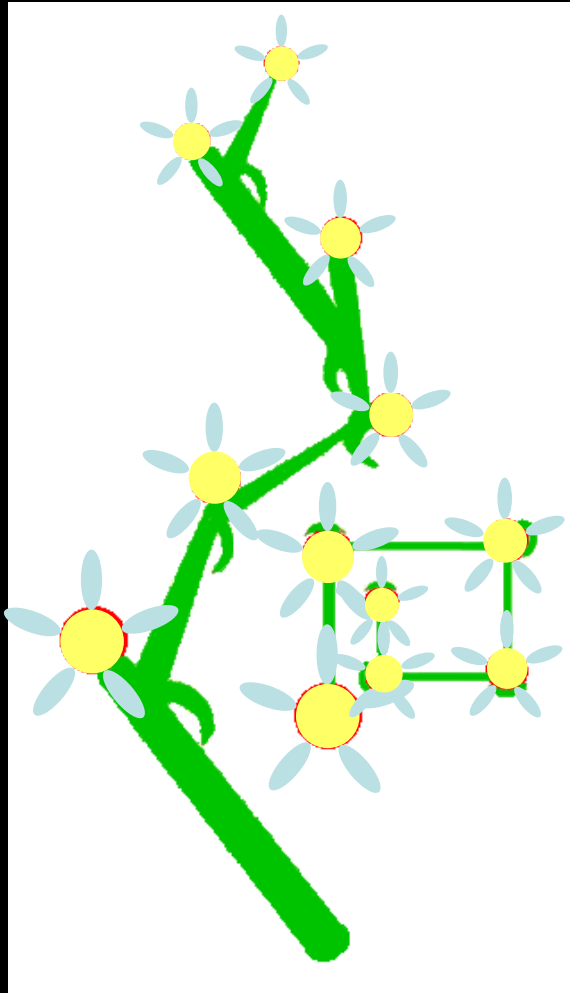
- Větve srpku vyrůstají na jedné straně v jedné rovině, květy zdánlivě pod listeny.
- rozkvétá odspoda nahoru

Srpek

Gladiolus imbricatus, Iridaceae

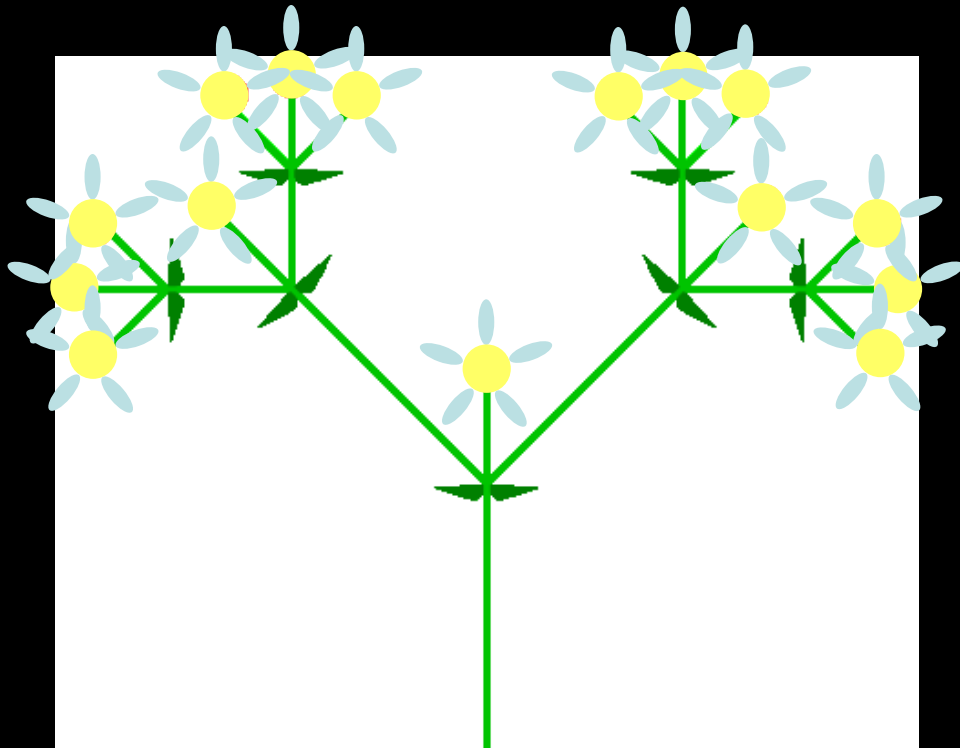
Vrcholičnatá květenství

šroubel

- Větve šroubele vyrůstají na jednu stranu, avšak vždy pod určitým úhlem oproti předchozí, tak, že vyváří spirálu.
- rozkvétá odspoda nahoru

Vrcholičnatá květenství

vidlan

- Základní typ dvouramenného vrcholíku, typ větvení je dicházium.
- rozkvétá od středu ke krajům

Vrcholičnatá květenství

- od vidlanu jsou odvozené také:
  - lichopřeslen – dva vidlany proti sobě se zkrácenými větvkami
  - svazeček – je vidlan se silně zkrácenými větvkami

Lichopřeslen, svazeček

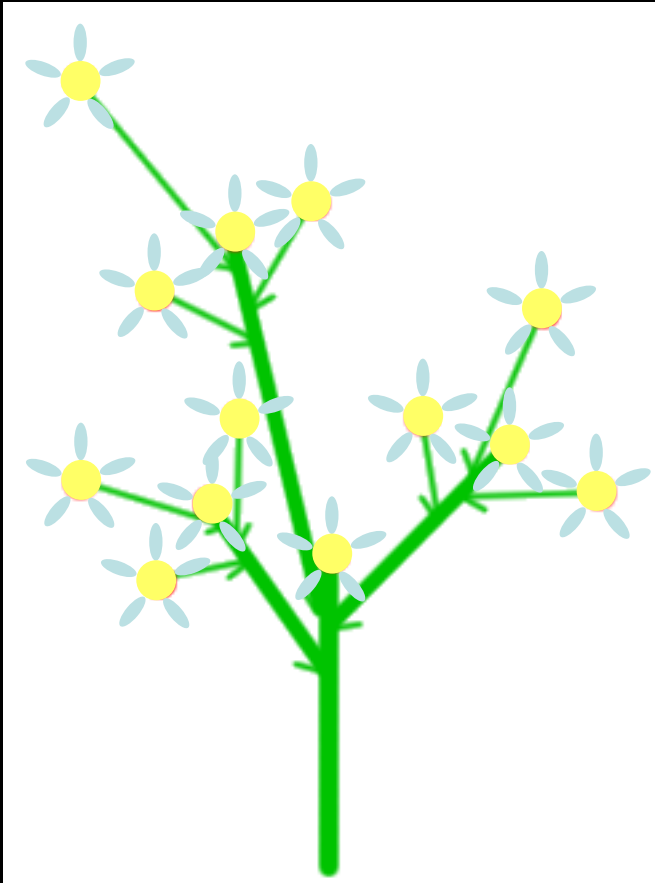

Lamium maculatum
Lamiaceae

Dianthus ponederae
Caryophyllaceae

Vrcholičnatá květenství

kružel

- Kružel je typ mnohoramenného vrcholíku, způsob větvení je pleiocházium.
- větve jsou tím delší, čím dál od vřetene vznikají
- rozkvétá od středu ke krajům

Vrcholičnatá květenství

- od kružele jsou odvozené také:
  - klubko – silně stažený mnohoramenný vrcholík, květy jsou přisedlé
  - stažený kružel – mnohoramenný vrcholík, který vypadá jak hlávka

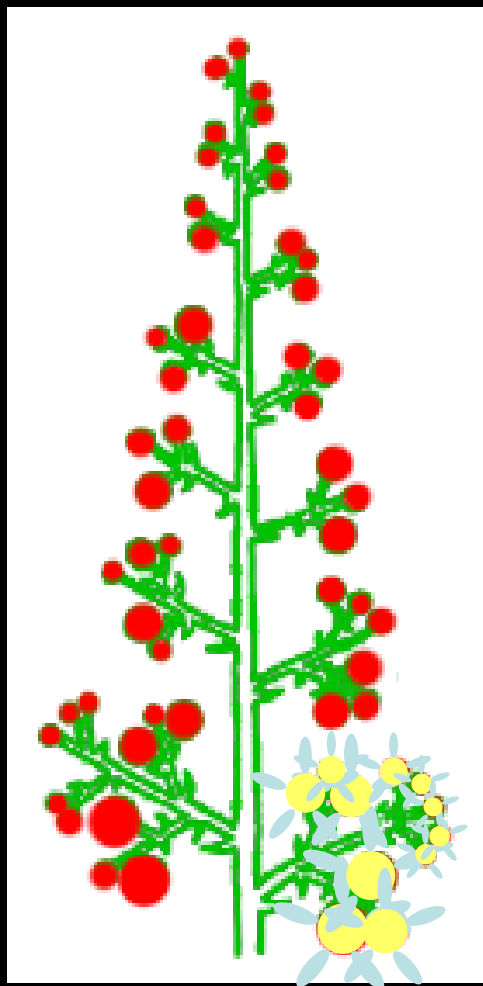
Vrcholičnatá květenství

- *Bazální Rosopsida: Viscum, Loranthaceae*
- *Rosidae: Urticaceae, Cannabaceae, Ulmaceae, Rhamnaceae, Cucurbitaceae, Cistaceae, Sapindaceae*
- *Caryophyllales: Caryophyllaceae, Chenopodiaceae, Portulaccaceae*
- *Asteridae: Cornaceae, Solanaceae, Boraginaceae, Lamiaceae, Scrophulariaceae, Gentianaceae, Apocynaceae, Rubiaceae, Oleaceae*
- *Liliopsida: Butomaceae, Alliaceae, Iridaceae*

Složená květenství

- **homotaktická** – složená z jednoduchých květenství stejného původu (buď hroznovitých nebo vrcholičnatých)
- **heterotaktická** – tvořená kombinací hroznovitých a vrcholičnatých květenství

Složená květenství hroznovitá

lata

- Lata je evolučně snad nejpůvodnější hroznovitě květenství
- je složena z hroznů, přitom spodní větve jsou složené vícenásobně
- rozkvétá odspoda nahoru

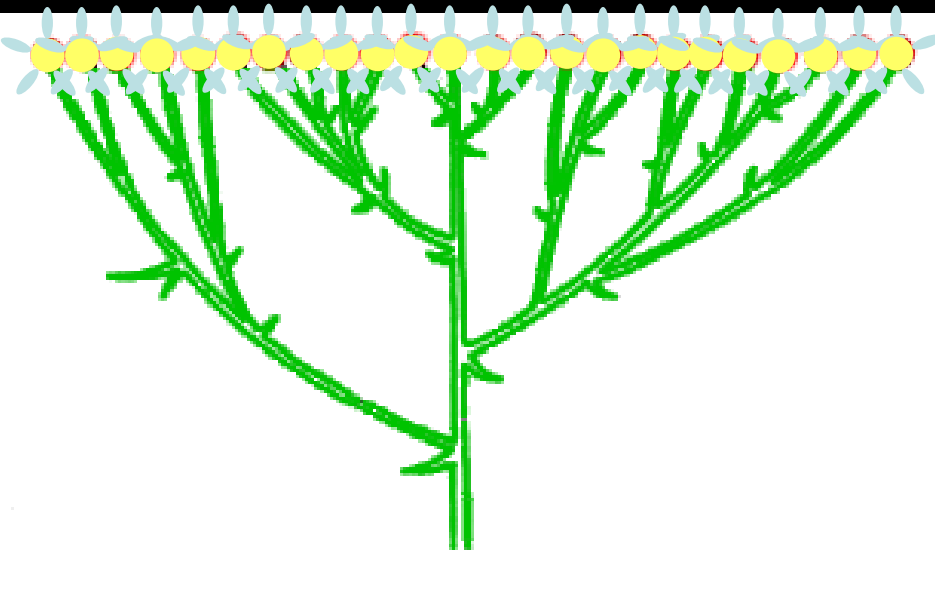

Lata

Ligustrum vulgare
Oleaceae

Složená květenství hroznovitá

choholičnatá lata
=kytka

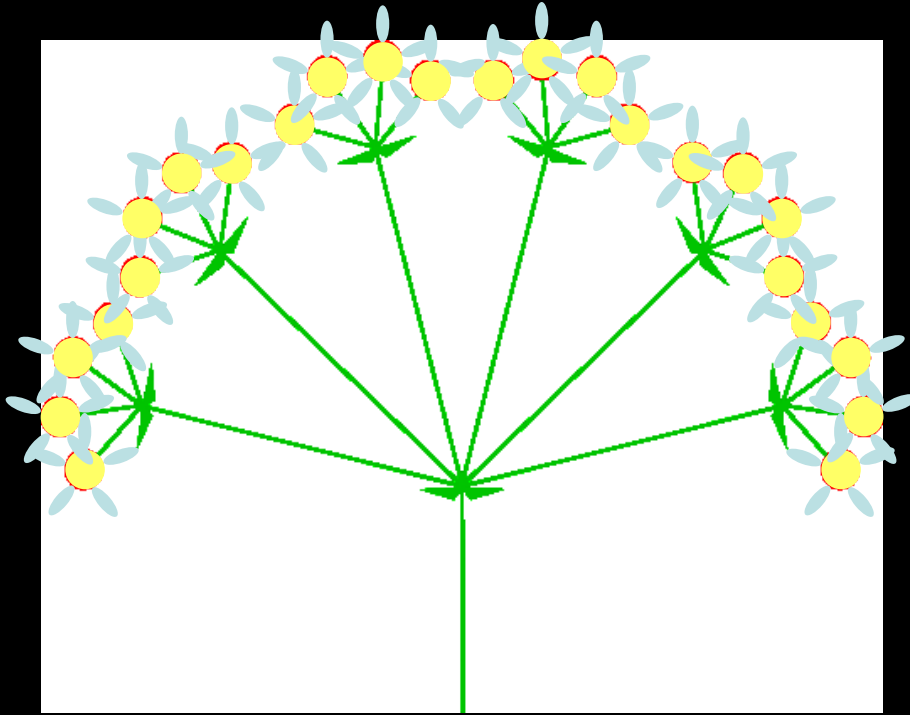
- Kytka je lata, kde jednotlivé větve jsou vytažené tak, že květy jsou v jedné rovině
- rozkvétá z krajů ke středu

Chocholičnatá lata

Achillea pannonica
Asteraceae

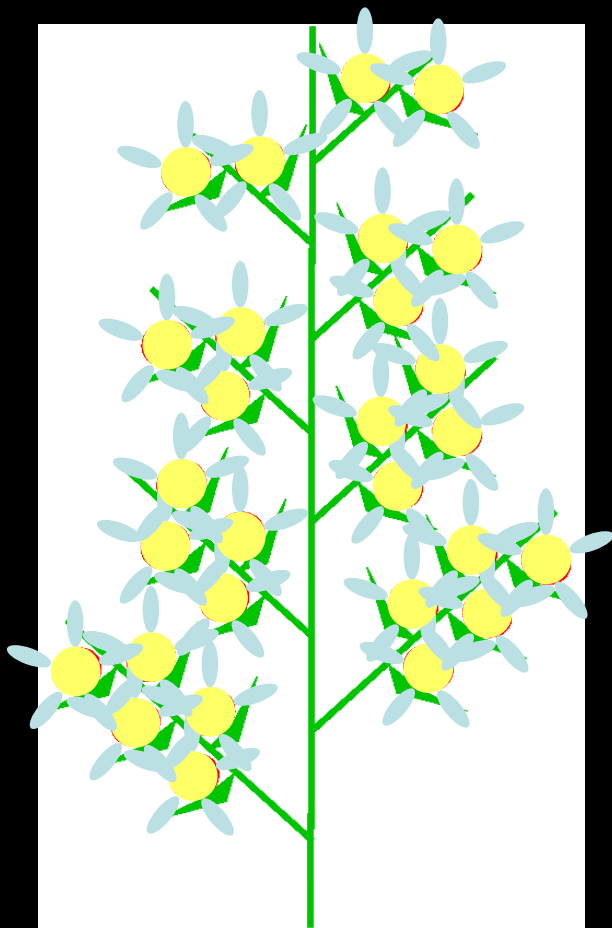
Složená květenství hroznovitá

složený okolík

- Složený okolík je vzniká složením 2 a více okolíků na sebe
- rozkvétá z krajů ke středu

Složená květenství hroznovitá

- rozkvétá odspoda nahoru

hrozen klasů

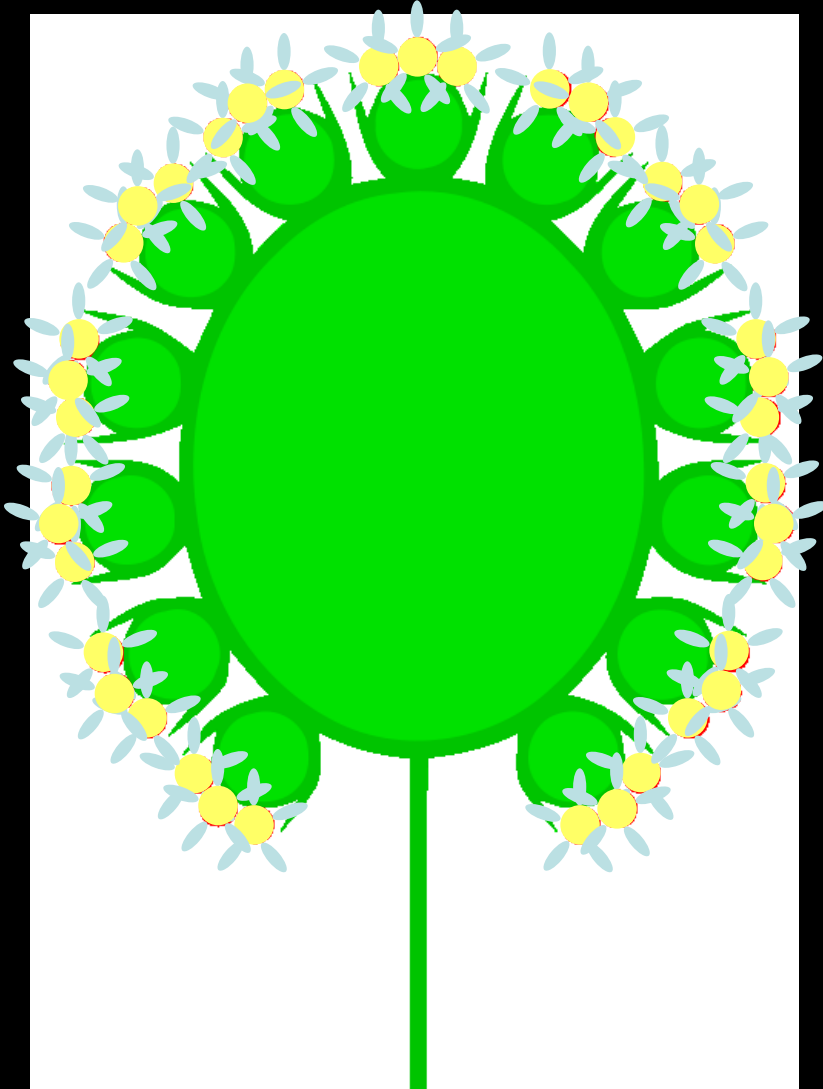

Hrozen klasů

Brachypodium pinnatum
Poaceae

Složená květenství hroznovitá

- rozkvétá odspoda nahoru a z krajů ke středu

strboul z úborů

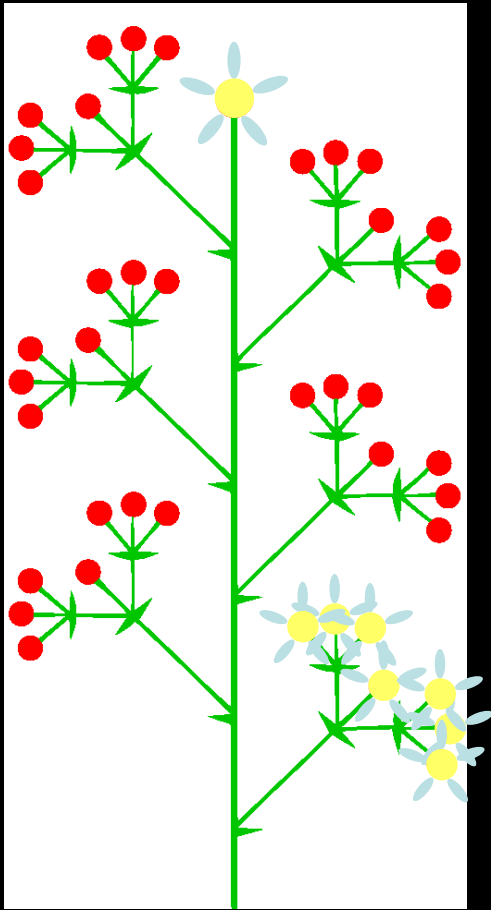

Strboul úborů

Echinops sphaerocephalus, Asteraceae

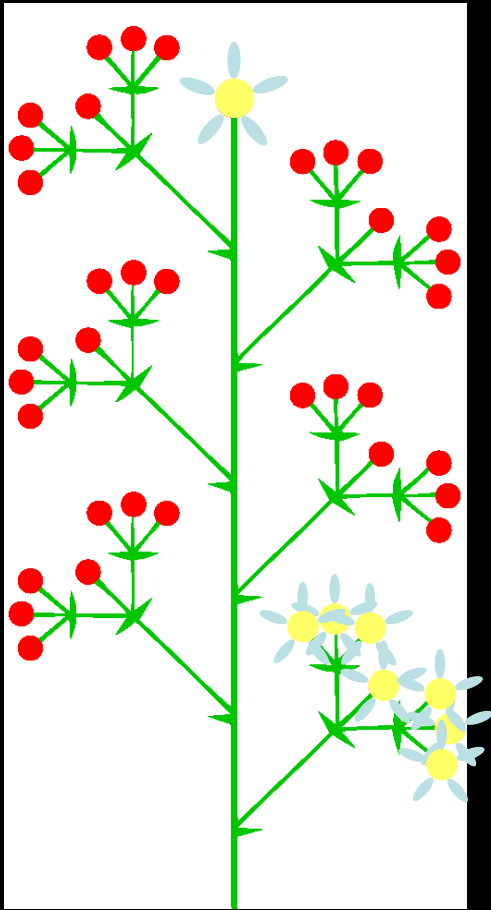
Složená květenství vrcholičnatá

- botryoid je vrcholičnaté květenství, které se podobá hroznu.
- zde jsou boční květy nahrazeny dalšími vrcholičnatými květenstvími

botryoid z vidlanů

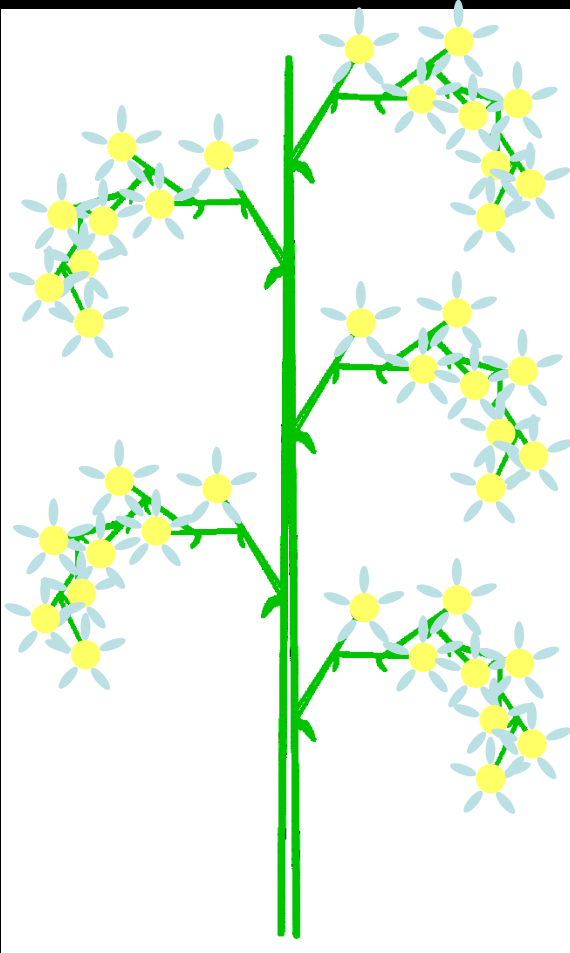
Složená květenství vrcholičnatá

- botryoid je vrcholičnaté květenství, které se podobá hroznu.
- zde jsou boční květy nahrazeny dalšími vrcholičnatými květenstvími

thyrsoid

Květenství heterotaktická

- Koncové květy hroznovitého květenství jsou nahrazeny vrcholíky.
- např. zde vijany

hrozen z vijanů

Hrozen vijanů

Aesculus hippocastanum
Sapindaceae

Imitace květů

- květenství, které vypadá jako jeden květ se označuje jako tzv. biologický květ – pseudanthium
- nejčastěji úbor, strboul, okolík
- výrazné listeny
- *Rosidae: Moraceae, Euphorbiaceae*
- *Asteridae: Rubiaceae, Cornaceae, Dipsacaceae, Apiaceae, Campanulaceae, Asteraceae*
- *Liliopsida: Araceae, Cyperaceae*

Imitace květů

Inula ensifolia, Asteraceae

Imitace květů

Euphorbia epithymoides, Euphorbiaceae

Imitace květů

Orlaya grandiflora, Apiaceae

Imitace květů

Cornus kousa, Cornaceae

Cornus mas, Cornaceae

